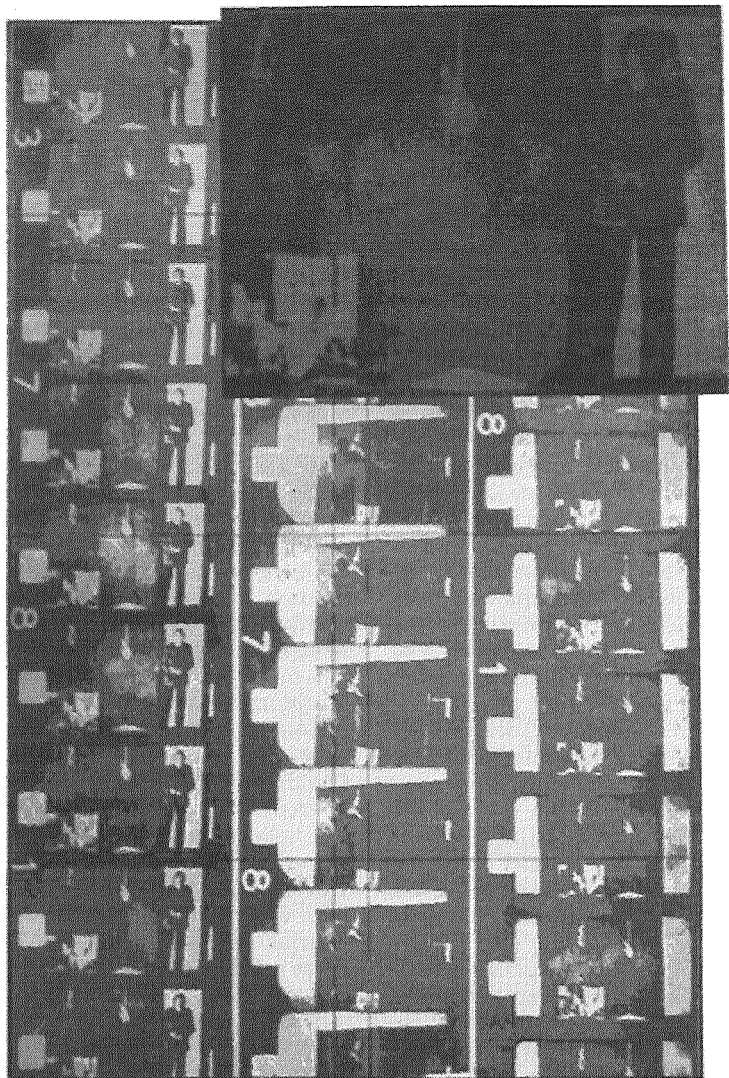

Záborszky Gábor munkái elé

Többször írtam Záborszky Gábor képeiről. Kiállításokról, a róla szóló monográfiáról, a győri nagy, az utolsó éveket is felölelő gyűjteményes bemutatóról. Mindig azzal próbálkoztam, hogy megtaláljam azt a mélyen fekvő magot, melyből a Záborszky-művek fakadnak, születnek, a vászonra pattannak. Írásaim címei is árulkodnak: *Az alkimista álma; Záborszky Gábor nyomában*. Attól tartok, valamiről megfeledkeztem. Ugyanis bármennyire filozofikus, tépelődő, kereső alkat is a művész, elsősorban a vizuális problematikában, kutatásban kell keresni a választ. Persze, hogy fontos a szellemi, intellektuális álláspont. De ez a képzőművésznél mindig a látványban konkretizálódik.

Egyik (korábbi) alkalommal eltűnődtem azon, hogy vajon mi fogta meg Záborszkyt 1976-ban Amerikában, mi fogta meg a pop-art festészetében, mi Rauschenberg, és főleg mi Warhol képein? Hiszen ezek a művek mind a fogyasztói társadalom bőségéből, pazarlásából, reklám-ömletegéből fakadnak, és az akkori Magyarországon – ahonnan indult és ahová utazásából visszatért – ennek ellenkezője volt a mindennapi gyakorlat. Főleg a *Leporello* képi tartalma piszkált, tetette fel velem ezt a kérdést. Ám azóta több Záborszky-képet láttam ebből az időszakból. A *Képkapcsolások*, a *Régi dolgok nyomai* vagy a *Hintaszékben szemlélődve* egyértelműen bizonyítják, hogy egészen másról lehetett szó akkor. A főiskolán a kettősség világában élt: mesterei vagy a „konstruktív”, vagy a „bensőségesebb, romantikusabb” szemléletmódot közvetítették tanítványaiknak. Neki is. S a főiskoláról kikerülve – mint maga is vallja – „légüres térben” érezte magát. Kortársai vagy így, vagy úgy gondolkodtak. Az amerikai útján létközelben megtapasztalt pop-art egyszerre friss levegővel töltötte meg ezt a légüres teret – a szó szoros értelmében. Mert az ezután születő (pop-artos) képei – a fentebb citáltak is, de a *Leporello* is – egyértelműen a tér, a térbeliség problémáit feszegetik. Vizuális, festői problémákat tehát, és nem társadalmi, társadalom-közérzeti kérdéseket. Igaz, hogy e képek egy soha el nem készült film díszleteinek reminiscenciái, egy film díszleteként készült gipsz-szobrok fotografikus megismétlése, egy filmé, melyet 1978-ban Lányi András forgatott 1968-ra emlékezve. Ám ez (majdnem) mindegy: a raszterek, a raszterbe állított emberi alakok, a tárgyak mindenképpen az elől-hátul, a tér konstrukciós kérdéseit feszegetik.

Persze ennél többek is. Földényi F. László „rejtélyes konstrukciónak” tartja, melyben „a bútorok többé nem bútorok, hanem tömegek, a tárgyak megfejthetetlen jelképek, a szoba pedig ismeretlen rendeltetésű tér, amely elveszítette fizikai realitását.” (Földényi F. László–Jade Niklai: *Záborszky Gábor*, Nyuszifül Bt., Budapest, 2001) És most hirtelen eszembe jut Andy Warhol *Marilyn Monroe* című négy variánsból álló műve: vajon itt valóban Marilyn Monroe-ról van szó, vagy a név csak ürügy? Az elidegenített portrék nem ugyanolyan „megfejthetetlen jelképek”-e, mint Záborszky emberalakjai, tárgyai? Lehet, hogy ez ragadta meg az Amerikában túrázó újdonsült művészt?

De nemcsak a képek többek a pusztán vizuális kutatásnál, hanem a kiállítás is, melyről itt szó van, Záborszky pályakezdő munkáinál. A Zárt Galériában bemutatott 26 mű az 1975-től 1985-ig terjedő korszakból való. Tíz év munkája, tíz év keresése, tíz évi haladás afelé, ahogyan most a művészt ismerjük. A kezdetekből többek között a *Sáv*, az *Athátás*, vagy az *Ady-émléklap* került a kiállításba. Az ugyanebből az időszakból származó, a három képből álló *Valami történet* külön felkeltette figyelmemet, mert ezek a *Meszelő* egyenes folytatását képezik. A *Meszelőn* valami ismeretlen hatalmas ecset „le akarja meszelni”, le akarja törölni a valamit jelentő, valamit mondani akaró piros négyzetet, a *Valami történet* trilógiájában a hat piros téglalapot piszkítja-rongálja valami zöld fröcskölés. Vagy talán éppen díszíti, szépítené?

És 1979, 1980 táján megjelennek az első olyan művek, melyek a mai Záborszky Gábort idézik: a *Napok hordaléka* vagy a *Terek*. A vegyes technikával készült munkák már a föld anyagain, a homokot, a kátrányt vetítik előre – az ezüst, az arany még hiányzik. A transzcendens szemlélet e korszakot követően foglalja el véglegesen Záborszky Gábor művészetét.